

Teknoloji Üretimi ve Patent Sistemi

“ Patent ofisi ve patent yasası olmayan ülke bir yengeç gibidir ve sadece yana ya da geriye yürüyebilir” ... Mark Twain’in bu sözleri patent sisteminin teknolojik gelişmedeki etkinliğinin ve öneminin en güzel ifadesidir.

Uğur Yalçiner
Türk Patent Enstitüsü Başkanı

BULUŞLARIN patent ile korunmasına dünyada ilk kez 1474 yılında Venedik Patent Yasası ile başlanmıştır. Kamu yararı için buluş yapılmasını teşvik etmek ve buluş sahiplerinin şerefini korumayı amaçlayan bu yasada koruma süresi 10 yıl olarak belirlenmiştir. Dünyada patent sistemine ilişkin yasal düzenlemelerin ikincisi ise 1624 yılında İngiltere’de yürürlüğe giren patent yasasıdır. Diğer patent yasaları ise 1790 Amerika Birleşik Devletleri, 1791 Fransız, 1877 Alman ve 1879 Türk Patent Yasalarıdır. Patent yasalarının bu tarihsel gelişimine bakıldığında, Türk Patent Yasasının dünyadaki ilk birkaç örnekten biri olduğu anlaşılmaktadır.

Patent sistemi, yenilik ve buluş sahiplerinin bunları başkalarının kolayca anlayabileceği ve yararlanarak daha iyi çalışmalar yapabileceği biçimde ayrıntılı olarak açıklamaları karşılığında, kendilerine buluş konusu ürünü üretme ve satma konusunda belirli bir süre ayrıcalık veren, bu ayrıcalığın tanınan süre içinde etkin olarak korunmasını sağlayan sistemdir. Böylece buluş sahibi ödüllendirilerek buluş yapmak özendirilmekte ve buluşlarla ilgili bilginin ortaya konulması ve yaygınlaşması sağlanmakta, bu bilgiler ışığında yeni kişilerin yeni buluşlar yapabilmeleri olanağı doğmaktadır.

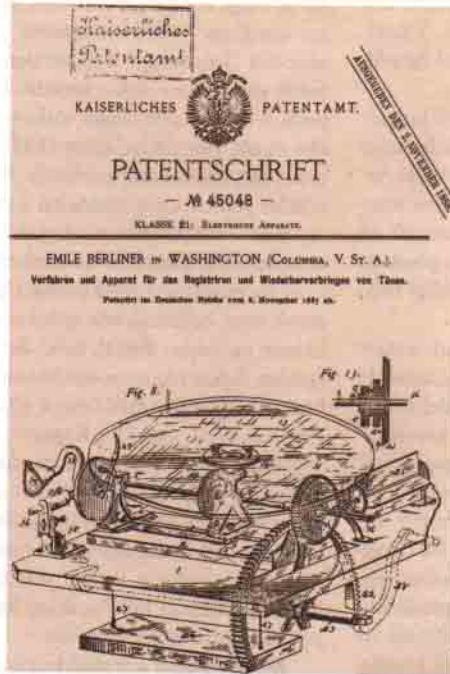
Patent sisteminin iki temel işlevi vardır. Bunlardan birisi “tekel işlevi” diğeri ise “bilgi işlevi”dir. Patent hakkının buluş sahibine tanıdığı, başkalarının patent konusu teknolojiyi üretme ve satma hakkını kısıtlayan tekel hakkı, buluş sahibinin geliştirdiği teknoloji ile ilgili bilgileri ayrıntılı olarak açıklaması ile dengelenmektedir. Birbirine aykırı bu iki işlevden birincisi buluş faaliyetlerini ödüllendirmekte ve özendirmekte, ikincisi ise araştırma geliştirme faaliyetlerinde hareket noktası oluşturup önceki buluşları daha ileri götürmeyi kolaylaştırmakta ve hızlandırmaktadır.

Patent hukuku açısından, bir patentte önemli olan üç unsur vardır. Bunlar yenilik, tekniğin bilinen durumunun aşılması ve sanayiye uygulanabilir olmasıdır.

Yenilik, buluşun daha önce buluş sahibi ya da başkaları tarafından yazılı olarak ya da uygulanarak açıklanmamış olması anlamında mutlak yeniliktir. Mutlak yenilik sadece Türkiye’de değil tüm dünyada yenilik demektir. Tekniğin bilinen durumunun aşılması kriteri ise “konuda uzman bir kişinin kolayca düşünüp uygulamaya koyamayacağı” nitelikleri taşıması anlamındadır. Sanayiye uygulanabilirlik, buluşun tümüyle kuramsal olmak yerine pratiğe uygulanabilir özellik taşıması demektir. Bu üç kriteri birarada taşıyan buluşlar patent verilerek korunurlar.

Patent verilerek korunan buluşun sahibi, koruma süresi boyunca buluş konusu yöntemi uygulama ya da ürünü üretme, pazarlama ve başkalarının uygulamasına ya da üretmesine izin verme veya tüm bu haklarını kısmen ya da tamamen satma (devretme) hakkına sahiptir. Buluş sahiplerinin buluşlarını, başvuru tarihine kadar, başkalarının bu buluşu uygulamasına olanak tanıyacak şekilde açıklamaları gereklidir.

Patent başvuruları her ülkede bir kamu kurumuna yapılır, kurum tarafından ayrıntılı olarak incelenir ve patentle korunmasına karar verilenler yayınlanır. Bu yayınlar, başvurunun yapıldığı ülkenin resmi dilinde ve buluşun tüm ayrıntılarını içerecek şekilde yapılır. Patentle korunacak buluşların başvurunun yapıl-

8 Kasım 1887’de
Almanya’da,
2 Kasım 1888’de
patenti alınan
Emil Berliner’in
gramafonu

diği ülkenin dilinde ve tüm ayrıntıları içerecek biçimde yayınlanması, yeni teknolojilere ait ayrıntılı bilginin o ülke vatandaşlarınınca kolayca ulaşılabilir olması içindir. Bu, teknolojik bilginin kolayca yaygınlaştırılmasını sağlayan en önemli özelliktir.

Daha önce verilmiş patentlere ilişkin bilgilere ulaşmak ve onlardan yararlanmak büyük önem taşır. Bu bilgilere ulaşmanın temel amaçları, üzerinde çalışılan ya da patent başvurusu yapılmış düşünülen konuda en son gelişmelerden haberdar olmak; herhangi bir patentin hangi ülkelerde korunmakta olduğunu saptamak; herhangi bir ülkede korunan bir patentin geçerliğinin devam edip etmediğini belirlemektir.

Patentlere ait bilgiler, biri patentin numarası, sahibinin adı, adresi, patentin ünvanı, patent konusunun kodları, başvuru tarihi, koruma süresi, buluşun özeti, patent üzerindeki yasal değişiklikler gibi bibliyografik bilgiler; diğeri de patenti ayrıntılı olarak açıklayan tarifname, talepler ve resimlerden oluşan ayrıntılı bilgilerdir.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki 5 milyondan fazla, Avrupa Patent Ofisi'ndeki 1,5 milyon civarında patente ait bibliyografik bilgilerin tümünü içeren CD-ROMlar ve Türkiye'de verilmiş bütün patentlere ait bilgiler bilgisayar ortamında bulunmaktadır. Talep sahipleri bu konularda araştırma yapma olanağına sahiptirler. Buluş sahipleri başvuru öncesinde bu araştırmayı yaptıkları ve ilgi duydukları

İlk kez
4 Eylül 1837 tarihinde
Mars alfabesiyle
kullanılan
elektromanyetik
telgraf makinesi

konudaki dokümanlara ulaştıkları takdirde hem başvurularını daha kapsamlı yapabilmekte hem de buluşlarını geliştirebilmektedirler.

Patent Sisteminin Teknolojiye Katkısı

Etkin bir patent sistemi, bir ülkedeki teknolojik gelişmeye ve ekonomiye; yeni teknolojilerin üretilmesi için motive edici bir unsur olarak, yeni teknolojilerin sanayiye başarıyla uygulanması için bir ortam yaratarak, teknolojik planlama ve strateji saptamasına veri yaratarak, teknoloji transferi için bilgi ve doküman oluşturarak, yabancı yatırımları teşvik edici unsur olarak önemli katkılar sağlar.

Patent haklarının sanayicilerin piyasadaki rekabet güçleri ile ilişkisini Siemens firmasının sınai haklar biriminin eski müdürü Hans Goldrian "patentler her zaman mucize yaratmamalarına ve iş alanındaki başarının garantisini olarak ortaya çıkmamalarına rağmen, piyasadaki payı artan biçimde elinde tutma konusunda sanayiciler için çok değerli bir araçtır. Bu, doğal olarak patentlerin sağladığı hakları ayrıntılı olarak bilen sanayiciler için geçerlidir" biçiminde ifade etmiştir.

Australya Senatosu Çevre ve Bilim Komitesi'nin 1979 yılında hazırladığı Endüstriyel Araştırma ve Bilim Raporunda "patent mevzuatının en önemli fonksiyonu, buluş sahiplerinin doğal haklarını koruma aracı olmasından öte, ulusal sanayinin gelişmesini motive etmeyi amaçlayarak ekonominin gelişmesine hizmet etmesidir" ifadesi yer almaktadır. Bu değerlendirmeden, hükümetlerin patent korumasına verdikleri önemin nedeninin, buluş sahibinin haklarını korumak ve ona belirli bir süre tekel sağlayarak ekonomik kazanç yolu açmak olmadığı, gerçekte teknolojinin gelişmesini sağlayarak hem insanlara daha iyi yaşam koşulları yaratmak hem de ulusal ekonominin gelişmesini hızlandırmak olduğu anlaşılmaktadır.

Patent sisteminin teknolojiye katkılarında birçok örnek verilebilir. 1844 yılında 3,633 no'lu ve "Lastik Dokümanlarda Geliştirme" unvanlı ABD patenti ile patent almış olan Charles Goodyear, bugün lastik ürünleri üreten ve dünyanın değişik yerlerinde binlerce kişi istihdam eden çok uluslu şirketin kurucusudur.

1888 yılında 388,850 no ve "Kamera" unvanlı ABD patentini alan George Eastman bu patent sayesinde bugün bütün dünyaya fotoğraf ürünleri satan Kodak firmasını kurmuştur.

1942 yılında Charles Carlson 2,279,691 no ile aldığı ABD patenti ile bugünkü fotokopi makinelerinde kullanılan xerography teknolojisini geliştirmiş ve Xerox firmasını kurmuştur. Mr. Carlson başarısını "patent sisteminin sunduğu ödüle sahip olma umudu olmasaydı böyle bir gelişmeyi sağlayamazdım" sözleri ile ifade etmiştir.

1951 yılında patent alan ve Polaroid firmasını kuran Edwin Land "Patent sisteminin tam desteği olmadan böyle bir firmaya sahip olmanın ve onun varlığını sürdürmenin mümkün olamayacağını vurgulamak isterim" sözleri ile patent sisteminin polaroid teknolojisinin üretilmesinde ve gelişmesindeki rolünü belirtmiştir.

Patentler teknolojik gelişmelere önemli katkılar sağlamalarına rağmen her patentin teknolojik devrim yarattığı söylenemez. Patentlerin büyük kısmını teknolojiye gelişme sağlayan buluşlar oluşturur.

Patentler sanayiye uygulanabilecek teknolojik yeniliklere verildiği için her patentin ekonomik değer kazanması ve sahibine ekonomik kazanç getirmesi beklenir. Ancak bazı patentler vardır ki teknolojiye hızlı gelişmelerden ötürü ekonomik değer kazanamaz. Bazıları ise patent ile koruma süresi bittikten sonra ekonomik değer kazanabilir. Bugün evlerimizde kullandığımız televizyo-

Rüçhan (Öncelik) Hakkı Nedir?

Buluş sahipleri isterlerse, Türk Patent Enstitüsü'ne usulüne uygun olarak yapılmış başvurularını, başvuru tarihinden itibaren 12 ay içerisinde bu başvurudan doğan rüçhan (öncelik) haklarını kullanmak suretiyle, Paris Sözleşmesine üye ülkelere yapabilirler. Bu durumlarda Türk Patent Enstitüsü'ne başvurarak Menşe Memleket Vesikası alınması ve başka ülkeye yapılacak başvuru evrakına eklenmesi gerekir. Başka ülkelere yapılan rüçhanlı başvurularda başvuru konusu buluşun yeniliği o ülkeye yapılan başvuru tarihi itibarıyla değil önceki ülkeye yapılan başvurunun tarihi itibarıyla değerlendirilir. Rüçhan hakkı, başvuru sahiplerine başka ülkelere patent başvurusu yapmalarını konusunda 12 aylık bir düşünme ve karar verme kolaylığı getirmektedir.

1774 tarihli ilk hesap makinesi

19. yüzyılda kullanılmaya başlanan kartlı hesap makinesi

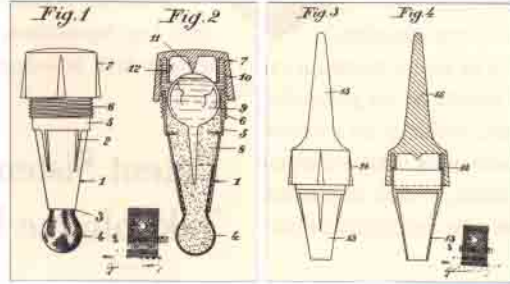

1931'de yapılan modern fasit

nun patent ile koruma süresi dolduktan yaklaşık 20 yıl sonra, teflonun ise yaklaşık 30 yıl sonra ekonomik değer kazanmış olması bu konuda verilebilecek en güzel örneklerdir.

Japon Teknolojisinde Patent Sisteminin Rolü

Teknolojik gelişmede harikalar yaratan Japonya'nın patent konusuna verdiği önem ve bu konudaki çalışmaları, bu ülkenin, Japon mucizesi olarak tanımlanan teknolojik gelişmesinin temel nedenidir. Japonya'da "Patent Tekeli Talimatnamesi" 18 Nisan 1885 tarihinde Korekiyo Takahashi'nin çabaları ile yürürlüğe konulmuştur. Patent konusundaki bu mevzuatın yürürlüğe girişinin Japon Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girişinden tam 13 yıl önce olması dikkat çekici bir

halen yürürlükte olan Patent Kanununun Japon Kanunundan 6 yıl önce yürürlüğe girmiş olması,

"Trifasyal hesap sistemine tesir eden ağır giderici bir akışkan dış tülme borusunun uç yüzeyiyle temas getirmeye mahsus tertibat"

Yaratıcılığın Ölçütü: Patent

Mehmet Tomak
EUREKA Ulusal Proje Koordinatörü

Teknolojik araştırma ve uygulamalı araştırmalar konusunda varılacak son noktalardan biri patenttir. Patent, kişi ya da kuruluşu, diğer bir kuruluşun yetkisiz olarak kendi icatlarını kullanmasından korumayı amaçlar. Biz EUREKA'da yeni proje başvurusu yapıldığında Avrupa Patent Ofisi'yle işbirliği yapıyoruz. Bizim projeler için geçerli bu. Bu Ofis o konuda şimdiye kadar yapmış patent başvuruları, alınmış patentlerle ilgili bütün bilgileri bize veriyor. Avrupa Patent Ofisi'nin bu konuda çok büyük bir birikimi var. Bu tarama bize EUREKA projeleri için bedelsiz yapılıyor. Patent aktivitesi bir ülkede yaratıcılığın ve elde edilen teknolojik sonuçların bir ölçütü. Patent başvurusu ne kadar çoksa, bu o toplumun, özellikle sınai örgütlerinin çok aktif olduğu anlamına geliyor. O bakımdan dünya çapında yüzdelere baktığımızda bunların ekonomik başarıları en yüksek ülkeler olduğu ortaya çıkıyor. Japonya bugün binlerce patente uğraşiyor, özellikle Amerika'dan patent almaya çalışıyor, Avrupa'dan alıyor, kendi ulusal girişimleri var... Bizde ise genellikle üniversitelerin başkanı sistemin çıktısı olan

1985 yılında kurulan EUREKA bir Avrupa girişimidir (European Research Coordination Agency/Avrupa Araştırma Koordinasyon Kurumu), 20 Avrupa ülkesi ile Avrupa Topluluğu Komisyonu üyelerinden oluşmaktadır. EUREKA'nın amacı üye ülkelerdeki sanayi kuruluşları, üniversiteler ve araştırma enstitüleri arasında ara-ge çalışmalarında işbirliği sağlayarak, yüksek teknoloji alanlarında Avrupa'nın ürettiği ürün, proses ve hizmetlerin dünya pazarlarındaki rekabet gücünü artırmaktır. Türkiye 1985 yılından itibaren EUREKA üyesidir.

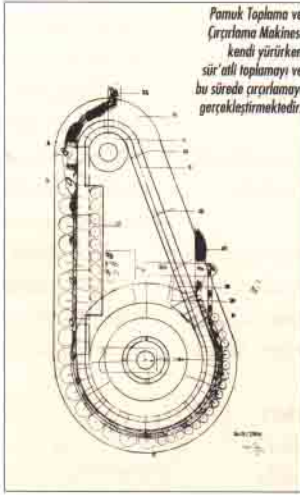
makalelerle değerlendirilir, TÜBİTAK makalelere ödül verir. Oysa sistemin çıktısı olarak patentlerin düşünülmesi gerekir. Sistemden kaç patent çıkıyor, niye bu kadar az çıkıyor, onu incelemek gerekir. Daha çok patent çıkması için, uluslararası düzeyde patent alınacak şekilde, daha çok çıkması için tedbirler alınması gerekir. Bir ürün olan patent, bizim sistemimizin ne kadar aktif olduğunun en sağlam göstergelerinden biridir.

Bizde patent başvurusu inanılmayacak kadar az. Ancak patentlerle ilgili yanlış bir yaklaşımdan da söz etmek gereklidir. Bazı yetkililer patentlerin tüm sorunların çözümü olduğu, herşeyin patente halledilebileceği düşüncesindedir. Araştırma-geliştirme yapmaya ne gerek var, açın o konuyla ilgili patenti, işte size en son yenilikler! Patent belli bir aktivitenin sonucu, belli buluşların tescili ama herşeyin yanıtı da değil. O patentleri ortaya çıkaran Ar-Ge çalışmalarına önem vermek gerekiyor. Patentlerin kendilerinden elbette esinlenebilirsiniz. Ona başvurmanız gerekir. Bizim EUREKA'da yaptığımız gibi bir konuda ne kadar aktivite olmuş, o konu ne ölçüde araştırılmış, kaç patent alınmış diye bir çalışma yapabilirsiniz. Veya belli patentlerin içine girip orada ne kadar bilgi var, ben yeni birşey yaratmak için ne kadarından yararlanabilirim diye kullanabilirsiniz... Patentleri ortaya çıkarmanın Ar-Ge sistemi olduğu unutulmadan... Ar-Ge yapacaksınız ki patente giden bir buluşun sahibi olabilirsiniz. Eğer yoğun Ar-Ge yapmı-

yorsanız, ürüne yönelik, sürece yönelik, hizmete yönelik yapmıyorsanız o zaman bence hangi patentin önemli, hangisinin önemsiz olduğuna bile karar veremezsiniz. Ne kadar çalışsınız, üretirseniz; o sistemden o ölçüde yararlanabilirsiniz, karşılıklı alışverişe, etkileşmeye girebilirsiniz. Hiçbir şey yapmayacaksınız patent kütüphanesini alacaksınız, başkalarının yaptığı patentlere bakacaksınız, üretime geçeceksiniz; olacak şey değil bu. Onun için, bir denge içinde hem Ar-Ge'yi yapmak, hem başkalarının ne yaptığını bilmek son derece önemli.

Patentin korunması da çok ciddi bir konu. Hatırlanacağı gibi, Amerika Birleşik Devletleri'yle Çin'in ticaret savaşları eşliğine kadar gelmesine patentin korunması konusu yol açmıştı. ABD bütün bilgisayar yazılımlarını ve CD'lerini kopya ettiği çok ucuz fiyata sattığı gerekçesiyle ticari yaptırım uygulama, hatta ambargo koyma kararı almıştı. Çin de karşılığında aynı tehditleri savurmuştu. Ancak bir ay sonra Çin kopyalama işlemi olmayacağı konusunda garanti verince anlaşma sağlanmıştı. Özellikle ilaç sanayiinde patent konusu çok büyük öneme sahip. Sözelimi bir ilaç 10-12 yılda, 250 milyon dolara kadar çıkan bir maliyet karşılığında geliştirilebilir. Bu ilaç piyasaya çıktığı zaman korunmazsa, nasıl olur? Bizim pazarda korunmuyor! Bizim patent yasamızın çıkmasına belki en çok karşı koyanlardan bir sektör de eczacılık, ilaç sektörü. Zor duruma düşeceklerini söylüyorlar ama bu oyunu uluslararası kurallara göre oynamak lazım. Patent yasasının doğru bir şekilde çıkması haklarının tanınması, markaların korunması gerekir. Aksi takdirde ne yabancı sermaye çekebiliriz, ne de bugünlerde yaşadığımız ortak Ar-Ge faaliyetlerine girebiliriz.

her iki kanunun da Fransız Patent Kanununun ilkelerini kapsamasıdır. En önemli farklılık ise ülkemizdeki Patent Kanununun 1879'dan beri hiçbir değişikliğe uğramadan yürürlükte kalması; Japonya'nın ise bu kanunu defalarca yenilemiş olmasıdır. Bu özellik nedeniyle ki Japonya araştırma ve geliştirme çalışmalarını hep ilerletmiş, yeni teknolojiler üretmiş, Japon mucizesini gerçekleştirmiştir.

1997'ye ulaşmıştır. Savaş sonrasında, 1945 yılında, başvuru sayısı 4258'e düşmüştür. Savaş kaybetmiş ve ekonomik bakımdan çok büyük bir çöküntüye uğramış Japonya'nın savaş sonrası yeniden teknolojik gelişme kaydetmesi ve ekonomik bakımdan güçlenmesi için yine patent sisteminin avantajlarından yararlanılmıştır. Bunun için 1955 yılından başlayarak her biri onar yıl süren üç aşamalı bir politika izlenmiştir. Birinci aşamada patent sistemi yardımı ile yabancı teknolojilerin Japon-

ya'da patent almasına ve patentli teknolojilerin lisans ile ülkeye transferine olanak tanınmıştır. 1965 yılında başlayan ikinci aşamada ise transfer edilen teknolojilerin Japonlar tarafından özümlemesi ve geliştirilmesi sağlanmıştır. Bu geliştirmeler faydalı model ve patent hakları ile korunmuştur. 1975'den sonra ise Japonya'nın kendine özgü teknolojilerinin üretilmesi sağlanmıştır. Her üç aşamada da patent sisteminin olanakları en ince ayrıntısına kadar değerlendirilmiştir. Bugün Japonya'nın endüstrileşme süreci dördüncü aşamanın içindedir. Bu aşamada patent ve faydalı model başvurularının sayısal

değerleri rekor düzeylere ulaşmıştır. 1990 yılında patent başvurusu sayısı 367000, faydalı model başvurusu sayısı ise 138000'i bulmuştur. Bu sayılar tüm ülkelerdeki başvurulardan çok daha fazladır.

Bir ülkedeki teknoloji üretimi konusunda Japonya'da Tekeda Kimya Endüstrisi Şirketi'nin yöneticisi Shoji Matsui'nin görüşlerini de değerlendirmek gerekir. Matsui'ye göre bir ülkede teknoloji üretimini sağlamanın iki yolu vardır. Biri özgün teknoloji üretmek diğeri de yabancı teknoloji transferini sağlamaktır. Her ikisini de sağlamanın tek yolu patent sistemidir. Gerçekten bugün dünyadaki gelişmiş ülkelerin hepsi patent sistemi sayesinde bu noktaya ulaşmışlardır.

Japonya'nın 1885 yılında yürürlüğe giren patent mevzuatı ilk kez 1888 yılında revize edilmiştir. İkinci revizyon yılı ise yabancıların da patent başvurusu yapmalarına olanak tanıyan hükümlerin getirildiği 1899 yılıdır. Bu değişiklikteki amaç, yabancıların da patent başvurularını ve patent haklarının korunmasını sağlayarak ileri teknolojilerin de tüm ayrıntıları ile Japonya'ya transferini kolaylaştırmak ve cazip kılmaktır.

Türkiye'de Patent Başvurularının Yıllık Sayıları Nelerdir?			
Yıllar	Patentler		
	Yerli	Yabancı	Toplam
1981	157	368	525
1982	126	385	511
1983	157	354	511
1984	153	447	600
1985	132	461	593
1986	175	551	726
1987	138	760	898
1988	154	746	900
1989	154	894	1048
1990	138	1090	1228
1991	136	1073	1209
1992	190	1062	1252
1993	168	1071	1239
1994	148	1244	1392

1869'da Amerika'da patenti alınan ilk vakumlu sokak temizleme cihazı

1910'daki bir elektrik süpürgesi reklamı

Değişik Ülkelerdeki Patent Başvurularının Sayısal Değerleri Nelerdir?

Yıllar	Değişik Ülkelerdeki Patent Başvurularının Sayısal Değerleri Nelerdir?			
	Türkiye	Yunanistan	İngiltere	ABD
1981	525	3154	39214	106413
1982	511	3260	37093	109625
1983	511	3211	34691	103703
1984	600	3490	32828	111284
1985	593	3158	70182	117006
1986	726	5324	73421	122433
1987	898	12787	82184	133807
1988	900	13758	84175	147344
1989	1048	14675	90234	161660
1990	1228	18908	97891	176100
1991	1209	32359	95533	177388
1992	1239	35958	99241	187291

Bir ülkenin patent başvuruları, doğal olarak ülkedeki patent sisteminin etkinliğine bağlıdır. Patent başvurularının yüksekliği ve her zaman yeni yöntem ve ürünlerin aynı zamanda yeni teknolojilerin sanayiye uygulanmasının göstergesidir.

Bir ülkenin patent başvuruları, doğal olarak ülkedeki patent sisteminin etkinliğine bağlıdır. Patent başvurularının yüksekliği ve her zaman yeni yöntem ve ürünlerin aynı zamanda yeni teknolojilerin sanayiye uygulanmasının göstergesidir.

Türkiye'ye Yeni Patent Kanununun Getirecekleri

Buluşların patent ile korunması her ülkede geçerli olan ulusal yasalar çerçevesinde sağlanmaktadır. Bir ülkeye yapılan başvuru ile tüm dünyada patent koruması sağlanamamaktadır.

Türk vatandaşları başka ülkelerde patent başvurusu yapabilecekleri gibi yabancılar da Türkiye'de patent başvurusu yapabilirler. Ancak bu başvurular başvuru sahibi tarafından diğer ülkenin ilgili kamu kuruluşuna doğrudan

Uluslararası Koruma

Digipress adlı bir Fransız firmasının kompakt disk üretimi alanında yaklaşık 20 uluslararası patenti bulunuyor. Bu patentlerden üçü EU 390 - EUROCARE - LAST projesinden kaynaklanmış. Bu proje arşivciler için dayanıklı diskler geliştirmeye yönelikti. CD'ler her türlü verinin saklanması için popüler bir araç haline geliyor. Digipress'in proje yöneticisi Jean Ledieu'ye göre arşivciler yüzyıllar boyunca koruma sağlayacak etkinlikte bir yöntem gereksinimyorlar, çünkü onlar için bilgilerin belirli süre saklanması ve sonra yeniden yüklenmesi mümkün olmuyor.

Digipress Belçikalı Glaverbel SA şirketiyle birlikte çalışıyor. Bu iki şirket polikarbonlu CD'lerin sorunlarını

inceleyerek kullanılan organik bileşimlerin daha dayanıklı minerallerle değiştirilmesine karar verdi. Digipress, CD'nin altına bir kat titanyum nitrit yerleştirilmesine ilişkin bir teknoloji geliştirdi. Ledieu bunun EUREKA projesi sonucu alınan ilk patent olduğunu söyledi. Bu arada Glaverbel şirkete de CD'lerin dayanıklılığını arttıracak projelere yönelmiş durumda.

Digipress'in gerçekleştirdiği sisteme göre arşivler, yenilenmeye gerek olmaksızın 200 yıl boyunca korunabiliyor ve bunun uluslararası bir standarda kavuşturulması bekleniyor. Digipress tüm sisteme APO ülkeleri, Japonya, ABD ve Çin'de geçerli olacak bir patent sağladı. Digipress'in özelliği tüm önemli patentlerinin uluslararası olması. Ledieu'nun belirttiğine göre, şirket genellikle ürünün son halini patentliyor. Her patent başvurusu bazı teknik bilginin dışarıya verilmesini gerektiriyor. Ayrıca GATT anlaşmasının da patentlerin değerini pekiştirmesi bekleniyor.

100 yıl önce patentli alınan ilk motorlu aracın bir örneği

yapılamaz. Türkiye'nin de taraf olduğu Sınai Hakların Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi gereğince bir ülke vatandaşı patent başvurusu yapmak istediği yabancı ülkede bu işlemleri yürütmek üzere bir patent vekili görevlendirmek zorundadır. Kendi ülkesinde yapacağı başvuru için böyle bir zorunluk yoktur.

Bu yazının yayıma hazırlandığı günlerde Patent Kanunu Tasarısı halen Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nun gündeminindedir. Bu tasarının hazırlanmasında bir taraftan Türkiye'nin gerçekleri ve talepleri dikkate alınmış, diğer taraftan da Türk Patent Sistemi'nin başka ülkelerin ve Avrupa Topluluğu'nun modern patent sistemleri ile uyumlaştırılmasına özen gösterilmiştir. Böylece sadece Avrupa Patent Sözleşmesi ile getirilen çözümleri değil, Patent İşbirliği Anlaşması, Almanya, Ja-

ponya, İsviçre, Fransa, Belçika ve İspanya patent sistemleri ile getirilen yenilikleri de kapsayan modern bir Patent Kanunu ortaya çıkarılmıştır.

Yeni Türk Patent Sistemi ile getirilecek olan yeniliklerin bazıları şöyle sıralanabilir.

Faydalı Model Belgesi

Buluşları patent ile korumanın yanısıra yeni sistem, yeni ve sanayiye uygulanabilir olan fakat buluş basamağı niteliğine haiz olmayan buluşların faydalı model belgesi ile korunmasını da kapsamaktadır.

Patent Verilebilirlik Kriterleri

Yeni sistemde patent verilebilirlik kriterleri tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi tanımlanmıştır. Buna göre patent verilebilmesi için buluşun; tüm dünyada yeni olması, tekniğin bilinen durumunun aşılması özelliğini taşıması, sanayiye uygulanabilir olması kriterlerine haiz olması gerekmektedir.

Koruma Süreleri

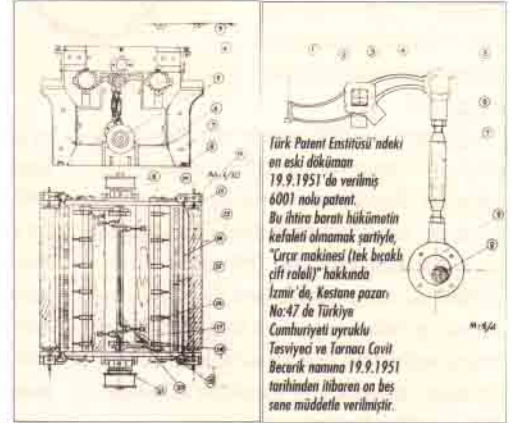
Patent kanunu tasarısına göre, incelemesiz sistemin tercih edildiği patentler 7 yıl, faydalı modeller 10 yıl, in-

celemeli sistemin tercih edildiği patentler ise 20 yıl korunacaktır.

İncelemesiz sisteme göre korunan bir patent için 7 yıllık koruma süresi bitmeden önce inceleme başvurusu yapılması ve incelemenin olumlu sonuçlanması durumunda koruma süresi 20 yıla uzatılmaktadır.

Kullanma Zorunluğu

Yeni tasarıda patent sahibinin veya yetkili kıldığı kişinin, patentle korunan buluşu kullanma zorunluğu öngörülmüştür. Kullanma-

Türk Patent Enstitüsü'ndeki en eski doküman 19.9.1951'de verilmiş 6001 nolu patent. Bu itirazı barış hükümetin kâfâletli olmak şartıyla, "Çarın makinesi (tek bıçaklı çift raleli)" hakkında İzzet'i de, Kestane pazarı No:47 de Türkiye Cumhuriyeti uyruklu Tesviyeci ve Tarnacı Cavil Becarık namına 19.9.1951 tarihinden itibaren on bes sene müddetle verilmiştir.

Avrupa Patent Ofisi Başkanı Dr. Paul Braendli'nin Görüşleri

Teknik bilginin fikri mülkiyet haklarıyla korunması için patent almak gerekiyor. Patentler genellikle büyük firmalara ve uzun süreli pazar payına sahip olabilecek ürünlere veriliyor. Ancak kısa dönemli pazar payına sahip olacak ürünlere de patent verilebiliyor. Böyle bir patent verildiğinde bu ürüne yönelik ileri teknolojiler geliştirmek amacı güdüyor. Genellikle büyük ölçekli firmalara patent verilir, küçük ve orta ölçeklilere verilmemesinin sebeplerinden biri de küçük ve orta ölçeklilerin patent başvurusu yaparken gizli bilgilerini vermek zorunda kalacakları kaygısı oluyor. Ayrıca küçük firmalar büyük firmaların verilecek patente itiraz etmelerinden korkabiliyorlar. Fakat bunlar küçük sorunlar. Esas sorun bir firmanın ürününü gizli tutup başkasının bunu bağımsız olarak geliştirmesini önlemeye çalışmasından kaynaklanıyor. AB'deki 13 milyon küçük ve orta ölçekli işletmede dev bir gizli ürün potansiyeli var. Avrupa Patent Ofisi'nin hizmetleri sayesinde EUREKA uygulayıcıları AR-GE konusunda daha doğru hedefler saptayabiliyorlar ve EUREKA ürünleri de daha iyi korunabiliyor. Doğu Avrupa'nın yabancı yatırımlar için cazip hale gelmesi ve güçlü pazar ekonomisinin geliştirilebilmesi için uluslararası düzeyde bir patent sisteminin oluşturulması gerekiyor. Avrupa Patent Ofisi'nin (APO) bu konuda çalışmaları bulunuyor. Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'daki patent yasaları Avrupa patent yasalarıyla hemen hemen aynı içeriğe

kavuştu. Romanya, Macaristan ve Bulgaristan da aynı yönde ilerliyorlar. Ayrıca Slovenya, Latvia ve Litvanya gibi küçük Doğu Avrupa ülkeleriyle de patent anlaşmaları yapıldı. Ayrıca BDT ülkeleri de APO desteğiyle bir Avrasya Patent Ofisi kutma aşamasındadır. GATT'ın önemine de değinerek fakir olan ülkelerin de kanuna aykırı kopyalamalardan vazgeçerek uluslararası hukuka uyum sağlamak durumunda kalacakları umuluyor. GATT böylece patentlerin değerini yükseltici bir etkiye sahip ve patent korsanlığının ciddi şekilde cezalandırılmasına yönelik hükümler getiriyor. Telif hakkıyla korunabilir olan yazılım dışında, herhangi yeni bir teknoloji Avrupa Patentini alabilir. 1977 tarihli Avrupa Patent Konvansiyonu'ndan önce, korumanın gerektirdiği her bir ülkenin patent başvurusu gerektirdi ve bu da oldukça uzun bir süreç gerektiriyordu. Bu tarihten sonra bir tek başvuruyla 17 Avrupa ülkesinde koruma gerçekleştirilmeye başladı.

Dr. Paul Braendli

1990'dan bu yana başvurular, Ofisin açıldığı zamana göre iki katı arttı. Bu başvuruların %50'si Avrupa dışı ülkelere gelmektedir.

Avrupa patent başvuruları doğrudan doğruya Avrupa Patent Ofisine yapılabileceği gibi, herhangi bir üye ülkedeki ulusal patente ofisine de yapılabilir. Ürünlerde bulunması gereken birçok koşul vardır. Bunlar başlıca; yenilik, tekniğin bilinen durumunun aşılması ve sanayiye uygulanırlıktır. Bir patentin verilebilmesi için yaklaşık 3 yıllık bir süre gerekmektedir. Süreç başlıca şu aşamalardan oluşur: formalitelerin incelenmesi, ürünün incelenmesi, patent başvurusundan 18 ay sonra inceleme raporuyla birlikte yayınlanması, üç uzman ve gerekiyorsa bir hukukçu tarafından inceleme aşaması ve koşullar gerçekleşmişse patentin verilmesi. Patente itirazlar 9 ay içinde yapılabilir. Avrupa Patent Ofisi, itiraz üzerine patenti geri alabilir, düzeltme uygulayabilir ya da itirazı reddedebilir.

Avrupa Patent Ofisi, 1978 tarihli Patent İşbirliği Antlaşması'nda kilit rol oynar. Uluslararası patent uyumlaştırması sağlamayı hedefleyen Patent İşbirliği Antlaşması'na taraf olan 60 ülkeden birisinden yapılan tek bir başvuruyla uluslararası patent almak mümkündür. Şirketlerin uluslararası patent başvurusunda bulunmak için kullandıkları en yaygın yöntem budur.

Avrupa Patent Ofisi'nin Münih'teki Merkezi

EUREKA News, 19 March 1994
Çeviri: Yaprak Renda

nın, patentin verildiğine ilişkin ilanının ilgili bültende yayımlandığı tarihten itibaren üç yıl içinde gerçekleşmesi gerekir. Bu süre, piyasaya sunulma kriterleri başka mevzuata göre üç yılı aşan ürünler (örneğin ilaçlar) için daha uzun öngörülmektedir.

Zorunlu Lisans

Patent Kanunu Tasarısına göre, kullanma zorunluğu bir sözleşmeye dayalı lisans ile yerine getirilemez ve patent sahibi patent aldığı buluş için lisans vereceğini teklif etmezse üç yıllık bir süre sonunda mahkeme veya Bakanlar Kurulu kararı ile buluş konusunun kullanılmasını için zorunlu lisans verilebilmektedir.

Patentten Doğan Haklara Tecavüz ve Cezalar

Yeni tasarıda patentten doğan haklara tecavüz olayı ve uygulanacak cezalar açıkça belirlenmiştir. Yaş hükümlerine aykırı davranışlara davranışın türüne göre para ve hapis cezası öngörülmektedir. Hareketin tekrarlanması durumunda cezalar iki katına çıkarılmaktadır.

Sınai Mülkiyet Hakları ile İlgili Problemlerin Çözümü İçin İhtisas Mahkemeleri

Patent sisteminin temelini oluşturan öğeler arasında yer alan İhtisas Mahkemeleri,

yeni tasarı ile getirilen çok önemli çözümlerden biridir. Tasarı, bu kanunla düzenlenen hukuk ilişkilerinden doğabilecek davalarda görevli ve yetkili mahkeme olarak Adalet Bakanlığı'na İhtisas Mahkemeleri kurulması öngörülmektedir.

Türk vatandaşları patent başvurusu yapmak istedikleri takdirde "İzmir Caddesi No: 28 Posta Kodu: 06440 Kızılay-Ankara" adresindeki Türk Patent Enstitüsü'ne başvurmak zorundadırlar. Başvuru sırasında gerekli dokümanların neler olacağına ilişkin talepler posta ile, başvuru konusu buluş ile ilgili teknolojinin bilinen durumunun araştırılması talepleri ise bizzat yine aynı adrese yapılmalıdır.

Adam Smith'in "bir ülkedeki buluşların özendirilmesi için patent sistemi en iyi ve etkin yöntemdir. Modern bir anlayış ile patent sisteminin, devletin planlama ve yönlendirmesi gerekmeden ekonominin gelişmesinde dolaylı biçimde olumlu rol oynadığını söyleyebiliriz" şeklindeki sözleri teknolojik gelişmenin temelinde etkin bir patent sistemi kurulmasının yattığını açık bir ifadesidir. Günümüz modern toplumları, ekonomik gelişme için araştırma-geliştirmenin önemini ve bu faali-

Plakların kontrolü için kullanılan alet 1935 tarihli bir gramofon-otomat-pres'i

yetler içinde patent sisteminin iyi kurulmasını oynadığı rolü iyi kavramak zorundadırlar.

Kaynaklar

Aoki, A., "The Role and Function of Organs Related to Japanese Patent Office and the Present Conditions of the Patent Administration", Japon Buluşlar ve Yenilikler Enstitüsü Yayını, 1994.
Lee, J., "The Industrial Property System and the Introduction of Technology", Seoul, 29 Ekim, 8 Kasım 1989.
"Introduction to Patent Law and Practice - The Basic Concepts", World Intellectual Property Organization Training Manual, Cenevre, 1989.
Matsui, S., "Roles of Technology Transfer and Patent System for Industrial Development", Japon Patent Ofisi, 1981.
Ortan, N.C., "Patent Hukuku - Ulusal ve Uluslararası Uygulamalar", ODTÜ, 14 Mayıs 1993.
Uemura, S., "Outline of the Japanese Patent Law and Utility Model Law", Tokyo, 15 Haziran 1994.
Yalçın, U.G., "Türkiye'de Patent Sisteminin Bugünü ve Yarını", Ankara, 12-13 Ekim 1992.
Yalçın, U.G., "Patent Sistemi, Patent Hakları ve Türkiye'de ve Diğer Ülkelerde Patent Başvuruları", Makine Mühendisleri Odası "Sempozyumu" Nisan 1993.
Yalçın, U.G., "Patent Başvurusu, Patent İncelemesi, Türkiye'de ve Dünyadaki Uygulamalar", ODTÜ, 14 Mayıs 1993.
Yalçın, U.G., "Türkiye'de Patent haklarına İlişkin Yeni Düzenlemeler ve Beklenen Gelişmeler", "Kimya Sanayi Kongresi" Ankara, Ekim 1993.
World Intellectual Property Organization (WIPO), "Background Reading Information on Intellectual Property", Cenevre, 1988.

Pamuk Patenti Pamuk İpliğine Bağlı

Pamukun genetik olarak işlenmesi ile ilgili olarak bir biyoteknoloji firmasına verilen Amerikan patenti, Amerika Patent ve Ticari Marka Bürosu'nun kararını geri alınması yönünde önlemlere başlamasıyla tartışmalı bir hale geldi. Bu alışılmamış karar, patent haklarının çok fazla olduğunu düşünen birçok üniversite, bilimadamı ve tarım alanında faaliyet gösteren kimselerce güzel bir haber olarak nitelendirildi.

Wisconsin'deki bir biyoteknoloji firması olan Agracetus, 1991 ve 1992 yıllarında, pamuk birkilerine genetik madde ilave etmekle ilgili iki patent aldı. 1992 tarihli patent, birkileri yetiştirmek için kullanılan yöntem ne olursa olsun, genetik olarak işlenen bütün pamukların haklarını şirkete vermiş oldu.

Araştırmacılar gelen tepkilerle, baskı grupları geliştirmek için kampanyalar düzenlediler. Onlara göre, patent haklarının çok fazla olmasının yanısıra, DNA'yı bitki hücrelerine enjekte etmekte kullanılan yöntemler, Agracetus tarafından pamuğa uygulanmadan çok önce diğer türlerde kullanılmış ve pamukun yapısını genetik açıdan değiştirme konusunda diğer bilim adamlarının çalışmalarından yararlanmıştı. Tüm bunların yanısıra, patentlerin, araştırmaları köstekleyeceği de öne sürüldü. Pamuk tarımında fazla miktarda böcek ilacı kullanılarak, ilaçların etkinliğini artırmak için karışımlar sık sık değiştirilerek verim artırılmaya çalışılır. Yabancı genler de daha güçlü ya da daha düzgün lifler oluşturabilir.

Ancak, bu olaya tepki gösterenler Agracetus tüm ödülleri toplayacağından, bilim adamlarının bundan böyle bu alanda araştırma yapmaya devam etmek için bir neden görmeyebileceklerini düşünüyorlar.

1994 Ocak ayında, Virginia'da, bir hukuk firması, iki patentin de yeniden araştırılmasını talep eden bir dosya hazırladı. Hazıranda da, pamukla ilgili araştırmaları yürüten ABD Tarım Bakanlığı benzer bir talepte bulundu. Her ikisi de, pamukun değişimi için gereken yenilikçi adımların, Agracetus henüz patent başvurusunda bulunmadan önce diğer araştırmacılar tarafından yayımlandığını öne sürüyordu. Mahkemelere yansımaya bu iddialara Agracetus da önem vermedi.

Aralık ayının başlarında, yapılan değerlendirmelerden sonra, patent bürosu, Agracetus'a iki patenti de geri almayı tasarladığını bildirdi. Bu, patent uzmanları-

na göre oldukça ender görülen bir durumdur.

Agracetus'a karışık vermesi için iki aylık bir süre tanıdı. Eğer müfettişler Agracetus'un kanıtlarını yeterli bulmazsa şirket daha yüksek bir mahkemeye başvurarak kararı temyiz edebilir. Patent bürosundan bir yetkili bu tür başvuruların genellikle olumsuz sonuçlandığına dikkat çekiyor. Nihai karar verilene kadar patentlerin geçerli sayıldığını da sözlerine ekliyor.

Hem USDA'nın hem de San Diego'da pamuk araştırma programı yürüten bir şirket olan Mycogen'in temsilcileri, patent bürosunun bu kararından memnuniyet duyduklarını belirttiler. Mycogen'in ilgili başkan yardımcısı olan Carl Eibl bu konuda "Tarafsız olmak gerekirse, Agracetus patent başvurusunda daha önceki çalışmaları tam olarak belirtmemiştir" diyor. Ne Agracetus ne de bağlı oldukları şirket olan W.C. Grace bu konuda görüşmeyi kabul ediyor. Ancak W.C. Grace yazılı bir demeçte, patent bürosuna karşı çıkacaklarını ve sonucun da kendi lehlerine olacağını düşündüklerini belirtiyor.

Amerika'da bir patentin geçersiz sayılması Avrupa'da olduğundan daha zordur; çünkü patent onaylanana kadar başvurular gizli tutulur. Avrupa'da ise, başvurular patent onaylanmadan önce yayımlanır; böylece ilgili kuruluşlar Avrupa Patent Bürosu'nun kararına etki edebilir.

New Scientist
17 Aralık 1994
Çev. Bezen Çetin